

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Директор ННЦ «ІЗ НААН», доктор
сільськогосподарських наук, професор,
член-кореспондент НААН**

Микола ТКАЧЕНКО

30 червня 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
САВЧЕНКА Сергія Дмитровича
на тему: **«АГРОБІОЛОГІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОРОТКОРОТАЦІЙНОЇ
СІВОЗМІНИ НА ЧОРНОЗЕМІ ТИПОВОМУ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ ЗА
ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі
спеціальності **201 «Агрономія»** галузь знань **20 «Аграрні науки та продовольство»**

Витяг з протоколу № 6 фахового семінару методичної комісії ННЦ «ІЗ НААН» від «29» червня 2026 року.

ПРИСУТНІ ЧЛЕНИ МЕТОДИЧНОЇ КОМІСІЇ ННЦ «ІЗ НААН»: Голова методичної комісії – Коломієць Лариса Петрівна, канд. с.-г. наук, с.н.с., заступник директора з питань землеробства і рослинництва; Секретар – Дрозд Марина Олексіївна, канд. с.-г. наук, с.н.с. відділу технологій зернових колосових культур. Члени комісії: Кургак Володимир Григорович – завідувач відділу кормовиробництва, д-р с.-г. наук, професор, член-кореспондент НААН; Дегодюк Станіслав Едуардович – завідувач відділу агрохімії, д-р с.-г. наук, член-кореспондент НААН; Голодна Антоніна Василівна – головний науковий співробітник відділу технологій зернобобових, круп'яних і олійних культур, д-р с.-г. наук, професор; Мартинюк Іван Васильович – головний науковий співробітник відділу сівозмін і землеробства на меліорованих землях, д-р с.-г. наук, с.н.с., доцент; Давидюк Ганна Володимирівна – завідувач відділу агроєкології і аналітичних досліджень, канд. с.-г. наук, с.н.с.; Шляхтуров Денис Сергійович – завідувач відділу координації наукових досліджень, стандартизації і метрології, канд. с.-г. наук, с.н.с.; Пташнік Михайло Михайлович – завідувач відділу обробітку ґрунту і контролювання сегетальної рослинності, канд. с.-г. наук, ст. дослідник; Кондратюк Ірина Михайлівна – учений секретар, канд. с.-г. наук, ст. дослідник; Поліщук Світлана Вікторівна – в. о. завідувача відділу захисту рослин від шкідників і хвороб, канд. с.-г. наук, с.н.с.; Сербенюк Віктор Олексійович – завідувач відділу технологій зернобобових, круп'яних і олійних культур, канд. с.-г. наук, с.н.с.; Цимбал Ярослав Станіславович – завідувач відділу сівозмін і землеробства на меліорованих землях, канд. с.-г. наук, ст. дослідник; Заяць Павло Степанович – завідувач відділу агроґрунтознавства і ґрунтової мікробіології, канд. с.-г. наук; Ременюк Юрій Олександрович – старший науковий співробітник відділу обробітку ґрунту і контролювання сегетальної рослинності, канд. с.-г. наук, с.н.с.; Юла Володимир Михайлович – завідувач відділу технологій зернових колосових культур, канд. с.-г. наук, с.н.с.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення основних наукових результатів дисертації Савченка С.Д. на тему **«АГРОБІОЛОГІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОРОТКОРОТАЦІЙНОЇ СІВОЗМІНИ НА ЧОРНОЗЕМІ ТИПОВОМУ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ ЗА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 Агрономія галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Тему дисертації затверджено Вченою радою ННЦ «ІЗ НААН» протокол № 11 від 27.11.2022 року.

Науковий керівник: кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник, завідувач відділу сівозмін і землеробства на меліорованих землях ННЦ «ІЗ НААН» Ярослав Станіславович Цимбал

СЛУХАЛИ: інформацію здобувача ступеня доктора філософії Савченка Сергія Дмитровича щодо основних положень, результатів та висновків дисертаційної роботи.

ЗАПИТАННЯ: здобувачу запитання задавали Мартинюк І.В., Кургак В.Г., Пташнік М.М., Шляхтуров Д.С., Сербенюк В.О., Поліщук С.В., Дегодюк С.Е., Коломієць Л.П., Кургак В.Г.

ВИСТУП НАУКОВОГО КЕРІВНИКА: Науковий керівник, кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник Цимбал Я.С., відзначив, що під час виконання дисертаційного дослідження здобувач продемонстрував високий рівень наукової підготовки, відповідальність, наполегливість та здатність до самостійного вирішення складних наукових завдань. Дисертант успішно опанував сучасні методи наукових досліджень, набув необхідних професійних і комунікаційних компетентностей, що дало змогу отримати науково обґрунтовані результати, які характеризуються науковою новизною та мають практичне значення. Отримані результати належним чином апробовані, висвітлені у наукових публікаціях та можуть бути використані для подальшого розвитку відповідного напрямку сільськогосподарської науки і практики.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу агроєкології і аналітичних досліджень ННЦ «ІЗ НААН» **ДАВИДЮК Ганна Володимирівна** у своєму виступі відзначила актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, її наукову новизну, теоретичну та практичну цінність. За результатами аналізу дисертаційної роботи рецензент надала їй позитивну оцінку, зазначивши, що дослідження відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року та № 502 від 19 травня 2023 року). У зв'язку з цим дисертаційну роботу рекомендовано до подання на розгляд і захист у разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу обробітку ґрунту і контролювання сегетальної рослинності ННЦ «ІЗ НААН» **РЕМЕНЮК Юрій Олександрович** зазначив, що під час виконання дисертаційного дослідження Савченко Сергій Дмитрович продемонстрував високий рівень наукової підготовки та вміння комплексно застосовувати сучасні й класичні методи досліджень у галузі агрономії. Використані методичні підходи забезпечили отримання достовірних результатів, що дало змогу успішно реалізувати поставлену мету, виконати завдання дослідження та сформулювати науково обґрунтовані висновки. Рецензент відзначив, що дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, яке характеризується актуальністю тематики, науковою новизною, належним методичним рівнем виконання, теоретичною та практичною цінністю отриманих результатів. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації достатньою мірою апробовані та висвітлені в опублікованих наукових працях здобувача.

Водночас рецензент висловив окремі зауваження та побажання, що мають переважно дискусійний, редакційний і рекомендаційний характер. Зазначені зауваження не є принциповими, не впливають на достовірність отриманих результатів, обґрунтованість висновків і загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та не знижують її наукової і практичної цінності. Дисертація відповідає галузі знань 20 «Аграрні науки і продовольство», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05. 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор – Савченко С.Д. заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 «Агрономія».

В обговоренні результатів дисертації взяли участь: Кургак В.Г., Сербенюк В. О., Мартинюк І. В., Шляхтуров Д.С., Дегодюк С. Е., Коломієць Л.П.

У процесі обговорення члени методичної комісії дали позитивну оцінку дисертаційній роботі, відзначивши актуальність обраної теми, наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, їх достовірність і належний рівень наукового обґрунтування. Було підкреслено, що дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науковою працею, яка відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

За результатами обговорення члени методичної комісії одностайно підтримали висновки рецензентів та рекомендували дисертаційну роботу Савченка Сергія Дмитровича до подання на розгляд і захист у разовій спеціалізованій вченій раді ННЦ «ІЗ НААН» для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

ПОСТАНОВИЛИ: заслухавши на засіданні методичної комісії та обговоривши результати дисертаційної роботи Савченка С.Д. на тему: **«АГРОБІОЛОГІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОРОТКОРОТАЦІЙНОЇ СІВОЗМІНИ НА ЧОРНОЗЕМІ ТИПОВОМУ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ ЗА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА»** члени методичної комісії ухвалили наступне:

Актуальність теми дисертаційної роботи. Поглиблення економічної кризи та посилення екологічних проблем спонукають агровиробників до переходу на екологічно орієнтовані та ресурсозберігаючі технології, здатних забезпечити рентабельність виробництва. Важливе місце серед агротехнічних заходів, спрямованих на формування високої та якісної продуктивності культур, належить науково обґрунтованим сівозмінам і ефективним системам удобрення. Раціональне чергування культур створює основу для результативного застосування обробітку ґрунту, систем захисту рослин та інших елементів технологій із мінімальними витратами ресурсів. Значення сівозміни в сучасному землеробстві визначається передусім біологічними особливостями польових культур.

Розробленню наукових основ ефективного функціонування сівозмін і вдосконаленню технологічних елементів землеробства для різних ґрунтово-кліматичних зон України присвячено праці П. І. Бойка, В. О. Єщенка, С. С. Рубіна, М. К. Шикולי, М. В. Зубця, С. В. Беґея та інших учених. Ними сформовано теоретичні засади побудови науково обґрунтованих сівозмін, визначено закономірності чергування культур, обґрунтовано системи обробітку ґрунту й удобрення залежно від попередників, досліджено вплив сівозмін на родючість ґрунту, фітосанітарний стан посівів, продуктивність агроценозів та екологічну стійкість землеробства. Отримані результати стали науковою основою для розроблення адаптивних систем землеробства, спрямованих на забезпечення стабільної продуктивності культур і відтворення родючості ґрунтів у різних природно-кліматичних умовах нашої держави.

Наукові дослідження І. Д. Примака, С. П. Танчика, Д. В. Літвінова, О. А. Цюка, М. В. Войтовика та інших учених істотно розширили сучасні уявлення про закономірності формування ефективних сівозмін. У їхніх роботах удосконалено принципи добору попередників, оптимізації структури посівних площ і чергування культур залежно від агроекологічних умов господарювання. Обґрунтовано, що науково виважена побудова сівозмін є одним із ключових чинників збереження ґрунтової родючості, поліпшення фітосанітарного стану посівів, підвищення ефективності використання природних ресурсів та формування стабільної продуктивності агроєкосистем.

Агроекологічні проблеми спонукають науковців світу до пошуку альтернативних систем землеробства. Особливої актуальності в сучасних умовах трансформації аграрного сектору набуває розвиток органічного виробництва сільськогосподарської продукції, насамперед для дитячого та дієтичного харчування, що відповідає глобальним тенденціям екологізації землеробства, адаптації до кліматичних змін та реалізації цілей Європейського

Зеленого курсу. Високорозвинені країни вже кілька десятиліть йдуть шляхом біологізації та екологізації землеробства, тобто застосовують регенеративне, біологічне, біодинамічне, органічне та інші системи землеробства. Органічне сільське господарство, за якого не використовуються синтетичні хімічні добрива й засоби захисту, а всі виробничі процеси забезпечують завершений цикл, дозволяє досягти істотного природо- та ресурсозберігаючого ефектів.

Попри значний внесок вітчизняних учених у розвиток теорії і практики формування сівозмін, питання ефективного удобрення сільськогосподарських культур в органічних короткоротаційних сівозмінах в умовах нестійкого зволоження Лівобережного Лісостепу України з метою підвищення продуктивності культур, отримання рослинницької продукції високої якості та збереження родючості ґрунтів залишаються недостатньо дослідженими.

Актуальність і своєчасність проведених досліджень підтверджується їх відповідністю пріоритетним напрямам державної аграрної політики, визначеним Стратегією розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1163-р, яка передбачає збереження та відтворення родючості ґрунтів, розвиток органічного виробництва, впровадження інноваційних екологічно безпечних технологій, підвищення ефективності використання природних ресурсів і забезпечення сталого розвитку.

Отримані наукові положення стануть основою для розробки наукових засад формування сівозмін і систем їх удобрення за органічного землеробства в умовах Лівобережного Лісостепу, які забезпечать отримання екологічно безпечної рослинницької продукції.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами досліджень, науковими завданнями. Дослідження за темою дисертаційної роботи проводили в 2023–2025 рр., яке було складовою частиною досліджень відділу сівозмін і землеробства на меліорованих землях ННЦ «ІЗ НААН» на 2021–2025 рр. в рамках виконання ПНД НААН 02 «Системи землеробства за оптимізації землекористування в агроландшафтах» (*«Системи землеробства і землекористування»*), підпрограми 4 «Системи землеробства для виробництва органічної сільськогосподарської продукції», завдання: 02.04.01.02.Ф. «Теоретично обґрунтувати і розробити короткоротаційні сівозміни за органічного виробництва сільськогосподарської продукції в умовах зміни клімату» (номер державної реєстрації 0121U108825).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів та вирішенні конкретного наукового завдання. Дисертаційне дослідження є самостійною завершеною науковою працею. Основні ідеї, постановка проблеми, теоретичні й практичні положення розроблено спільно з науковим керівником. Результати досліджень, викладених у дисертації, автором одержано самостійно, а також самостійно здійснено аналіз і узагальнення результатів із використанням сучасних методик, сформульовано висновки, зроблено статистичний аналіз результатів досліджень, проведено апробацію та впровадження. Друковані наукові праці за темою дисертації підготовлено самостійно та у співавторстві. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, частка авторства здобувача полягає у плануванні та виконанні експериментальних досліджень, узагальненні та аналізі результатів і підготовці рукописів до друку. Права співавторів у спільних публікаціях не порушено.

Наукова новизна результатів дослідження. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, в якому, ґрунтуючись на комплексному аналізуванні, систематизації та узагальненні результатів експериментальних даних, оцінено вплив органічних добрив та їх поєднання на показники родючості чорнозему типового, ріст і розвиток культур і їх продуктивність, здійснено обґрунтування ефективності застосування систем органічного удобрення різної інтенсивності під культури трипільної сівозміни: соя – пшениця яра – гречка в умовах нестійкого зволоження Лівобережного Лісостепу України.

Вперше для умов Лівобережного Лісостепу встановлено агробіологічну ефективність короткоротаційної сівозміни на чорноземі типовому за органічного землеробства, зокрема:

- визначено вплив різних систем органічного удобрення на динаміку основних показників родючості та біологічної активності чорнозему типового під культурами короткоротаційної сівозміни;

- з'ясовано вплив органічних добрив на ріст і розвиток культур сівозміни, їх біометричні показники та забур'яненість агрофітоценозів;
- встановлено залежність рівня врожайності, якості рослинницької продукції та продуктивності сівозміни в цілому від застосованих різних видів органічних добрив та їх поєднань;
- визначено найефективнішу систему органічного удобрення (побічна продукція попередника + сидерат + біодобриво) та обґрунтовано доцільність її застосування у короткоротаційній сівозміні: соя – пшениця яра – гречка в умовах нестійкого зволоження Лівобережного Лісостепу України за показниками економічної й енергетичної оцінки;

Удосконалено:

- наукові підходи до заходів поліпшення родючості ґрунтів та фітосанітарного стану агроценозів, реалізації генетичного потенціалу сучасних сортів сільськогосподарських культур, продуктивності сівозміни та якості отриманої продукції;
- систему удобрення культур короткоротаційної сівозміни за ведення органічного землеробства на чорноземі типовому в умовах нестійкого зволоження Лісостепу України.

Одержали подальший розвиток:

- теоретичні основи науково обґрунтованого функціонування та підвищення агробіологічної ефективності короткоротаційних сівозмін за органічного землеробства в умовах нестійкого зволоження Лівобережного Лісостепу України;
- наукові положення щодо розробки інноваційних природо- і ресурсозберігаючих методів господарювання, які забезпечують отримання високих врожаїв екологічно безпечного зерна і насіння та високу економічну й енергетичну ефективність органічного виробництва сільськогосподарської продукції.

Практичне значення отриманих результатів. На основі встановлених закономірностей щодо поліпшення родючості чорнозему і формування продуктивності та якості отриманої продукції з високими економічними показниками, обґрунтовано агробіологічну ефективність короткоротаційної сівозміни за інноваційної системи органічного удобрення, яка передбачає внесення побічної продукції попередника, заорювання сидеральної маси гірчиці білої та позакореневого застосування біодобрива на основі гумінових речовин природного походження і комплексу макро- та мікроелементів у нормі 3,0 л/га під культури короткоротаційної сівозміни: соя – пшениця яра – гречка в умовах нестійкого зволоження Лівобережного Лісостепу України, що забезпечує покращення водного, гумусного та поживного режимів ґрунту, підвищення продуктивності 1 га сівозмінної площі на 32–40 %, умовно чистого прибутку до 40 тис. грн/га за рентабельності 182 %.

Впровадження розробки (короткоротаційна сівозіміна: соя – пшениця яра – гречка з інноваційною системою органічного удобрення під культури) на сертифікованому полі Сквирської дослідної станції органічного виробництва Інституту агроєкології і природокористування Національної академії аграрних наук України (Білоцерківський р-н, Київська обл.) у 2024–2025 рр. на площі 15 га забезпечило збір із 1 га сівозмінної площі 2,82–6,03 т кормових і 3,18–4,23 т зернових одиниць. Умовно чистий прибуток при цьому становив: для сої – 8,24, пшениці ярої – 12,05 і гречки – 10,43 тис. грн/га за рівня рентабельності 107; 201 і 182 % відповідно. Виробничі витрати, порівняно з прийнятою в господарстві базовою короткоротаційною сівозіміною, зменшувалися на 10 %, а рентабельність підвищувалася на 14 %.

Також розробка впроваджена в сертифікованому господарстві ТОВ «Лист-Ручки» (Миргородський р-н, Полтавська обл.) у 2024–2025 рр. на площі 45 га, забезпечивши збір із 1 га сівозмінної площі 3,04–6,28 т кормових і 3,67–4,82 т зернових одиниць, умовно чистий прибуток: для сої – 10,18, пшениці ярої – 14,01 і гречки – 12,23 тис. грн/га за рівня рентабельності 114; 218 і 194 % відповідно. Порівняно з прийнятою в господарстві базовою короткоротаційною сівозіміною, виробничі витрати зменшувалися на 18 %, рентабельність підвищувалася на 21 %, економічний ефект при цьому становив 3,24 тис. грн/га.

Перелік наукових праць, які відображають основні результати за темою дисертації.

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. **Savchenko S. D.** Efficiency of spring wheat cultivation in short-rotation organic crop rotation under Left-Bank Forest-Steppe conditions. *Землеробство та рослинництво: теорія і практика*. 2024. Вип. 2 (12). С. 20–24. DOI: 10.54651/agri.2024.02.03 (Здобувач провів польові дослідження, отримав експериментальні дані, підготував статтю до друку).
2. Мартинюк І. В., Цимбал Я. С., **Савченко С. Д.**, Савченко Є. Д. Ефективність вирощування круп'яних культур у короткоротаційних органічних сівозмінах Лівобережного Лісостепу України. *Вісник аграрної науки*. 2024. № 11. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202411-01> (Здобувач проаналізував первинний матеріал, брав участь у написанні статті).
3. **Савченко С. Д.** Вплив органічних систем удобрення на агрохімічний стан чорнозему типового малогумусного в короткоротаційній органічній сівозміні Лівобережного Лісостепу України. *Землеробство та рослинництво: теорія і практика*. 2026. Вип. 2 (20). С. 27–33. DOI: <https://doi.org/10.54651/agri.2026.02.03> (Здобувач провів польові дослідження, отримав експериментальні дані, підготував статтю до друку).
4. **Савченко С. Д.** Вплив культур короткоротаційної сівозміни та органічного удобрення на динаміку продуктивної вологи в умовах нестійкого зволоження Лівобережного Лісостепу. *Вісник аграрної науки*. 2026. № 6. С. 70–77. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202606-08> (Здобувач провів польові дослідження, отримав експериментальні дані, підготував статтю до друку).

Тези доповідей і матеріали конференцій:

1. Цимбал Я. С., **Савченко С. Д.** Сівозміна, як елемент біологізації землеробства. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Зернова галузь – проблеми та перспективи технологічного забезпечення» з нагоди 100-річчя від дня народження доктора с.-г. наук, професора, академіка НААН В. С. Цикова* (Дніпро, 12–13 жовтня 2023 р.). Дніпро: ДУ ІЗК НААН, 2023. С. 94–96. <https://institut-zerna.com/library/repositary/docs/materialy-konf/problems-ta-perspektivi-tehnologichnogo-zabezpechennya-do-100-richchya.pdf>
2. **Савченко С. Д.** Ефективність вирощування гречки за органічного землеробства в Лівобережному Лісостепу. *Інноваційні напрями розвитку технологій управління землями сільськогосподарського призначення: теорія та практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів* (Чабани, 27 листопада 2023 р.). Чабани: ННЦ «ІЗ НААН», 2023. С. 51–53. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://zemlerobstvo.com/wp-content/uploads/2025/02/innovative-areas-of-development.pdf>
3. Цимбал Я. С., **Савченко С. Д.** Розвиток органічних сівозмін у землеробстві України. *Поєднання науки, освіти, практичного виробництва і справедливого продажу якісної органічної продукції: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції* (Іллінці, 05 листопада 2024 р.). Іллінці, 2024. С. 57–61. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://zemlerobstvo.com/wp-content/uploads/2025/04/5.11.pdf>
4. **Савченко С. Д.** Біологічна активність чорнозему типового під культурами органічних сівозмін. *Наукові основи адаптації сучасних систем землеробства в контексті розвитку зеленого курсу: теорія та практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів* (Чабани, 16 грудня 2024 р.). Чабани: ННЦ «ІЗ НААН», 2024. С. 7–9. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://zemlerobstvo.com/wp-content/uploads/2026/02/scientific-foundations-of-adaptation-2024.pdf>
5. Мартинюк І. В., Цимбал Я. С., **Савченко С. Д.**, Савченко Є. Д. Вирощування сої в короткоротаційній сівозміні за органічного землеробства. *Поєднання науки, освіти, практичного виробництва і справедливого продажу якісної органічної продукції: матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції* (Іллінці, 17 червня 2025 р.). Іллінці, 2025.

C. 19–22. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://zemlerobstvo.com/wp-content/uploads/2025/10/konferencia-2025.pdf>

6. Цимбал Я. С., Савченко С. Д. Вплив культур короткоротаційної сівозміни та систем органічного удобрення на вміст мікроелементів і важких металів у чорноземі типовому в умовах Лівобережного Лісостепу України. *Ресурсозберігаючі технології вирощування культурних рослин: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (Біла Церква, 04 червня 2026 р.). Біла Церква: БНАУ, 2026. С. 92–95. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/tezy_resurszberig_teh_vik_kul_roslin_04.06.2026.pdf

7. Савченко С. Д. Ефективність застосування систем органічного удобрення на забур'яненість посівів культур короткоротаційної сівозміни в умовах Лівобережного Лісостепу України. *Ресурсозберігаючі технології вирощування культурних рослин: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (Біла Церква, 04 червня 2026 р.). Біла Церква: БНАУ, 2026. С. 71–74. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/tezy_resurszberig_teh_vik_kul_roslin_04.06.2026.pdf

Науково-методичні рекомендації:

1. Мартинюк І. В., Цимбал Я. С., Тарасенко О. А., Якименко Л. П., Бакумова М. В., Савченко С. Д., Савченко Є. Д. Теоретичні основи формування і функціонування короткоротаційних сівозмін за ведення органічного землеробства в умовах Лісостепу України. *Науково-методичні рекомендації*. ННЦ «ІЗ НААН». Вінниця: ТВОРИ. 2025. 56 с. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://zemlerobstvo.com/wp-content/uploads/2026/06/9_a5_teoretychni-osnovy-korotkorotatsijnyh-sivozmin.pdf

Інші видання:

Цимбал Я. С., Савченко С. Д. Дотримуючись Зеленого Курсу. *The Ukrainian Farmer*. 2025. № 10 (190). С. 136–137. https://agrotimes.ua/magazine_number/zhurnal-the-ukrainian-farmer-2025-zhovten/

Апробація основних результатів дослідження. Основні результати та положення дисертаційної роботи були представлені на 6 міжнародних наукових конференціях, зокрема: «Зернова галузь – проблеми та перспективи технологічного забезпечення» (м. Дніпро, 12–13 жовтня 2023 р.), «Інноваційні напрями розвитку технологій управління землями сільськогосподарського призначення: теорія та практика» (с-ще Чабани, 27 листопада 2023 р.), «Поєднання науки, освіти, практичного виробництва і справедливого продажу якісної органічної продукції» (м. Іллінці, 05 листопада 2024 р.), «Наукові основи адаптації сучасних систем землеробства в контексті розвитку зеленого курсу» (с-ще Чабани, 16 грудня 2024 р.), «Поєднання науки, освіти, практичного виробництва і справедливого продажу якісної органічної продукції» (м. Іллінці, 17 червня 2025 р.), «Ресурсозберігаючі технології вирощування культурних рослин» (м. Біла Церква, 04 червня 2026 р.).

УХВАЛИЛИ: Дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Савченка Сергія Дмитровича на тему «**Агробіологічна ефективність короткоротаційної сівозміни на чорноземі типовому Лівобережного Лісостепу за органічного землеробства**» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання, що має важливе теоретичне та практичне значення для аграрної науки і виробництва.

За актуальністю теми, науковою новизною, обґрунтованістю отриманих результатів, теоретичною та практичною цінністю, достовірністю висновків, а також повнотою викладення результатів досліджень дисертаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Оформлення дисертації відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31 травня 2019 року), а зміст і рівень виконання роботи –

вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року та № 502 від 19 травня 2023 року).

Беручи до уваги високий рівень наукової підготовки, професійну компетентність та результати виконаного дисертаційного дослідження, дисертаційна робота Савченка Сергія Дмитровича на тему «Агробіологічна ефективність короткоротаційної сівозміни на чорноземі типовому Лівобережного Лісостепу за органічного землеробства» рекомендується до подання на розгляд і захист у разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Рішення про рекомендацію дисертаційної роботи до захисту прийнято одногolosно.

Рецензенти:

Завідувач відділу агроєкології і аналітичних досліджень ННЦ «ІЗ НААН», кандидат сільськогосподарських наук, с. н. с.

 Давидюк Г.В.

Старший науковий співробітник відділу обробітку ґрунту і контролювання сегетальної рослинності, кандидат сільськогосподарських наук, с. н. с.

 Ременюк Ю.О.

Підписи Давидюк Г.В. та Ременюка Ю.О. засвідчую:

Учений секретар ННЦ «ІЗ НААН», кандидат с.-г. наук, ст. дослідник

 Кондратюк І.М.